

gomilanje imeničkih valencija “bez osvrtnja na njihove podudarnosti i nepodudarnosti besmisljeno i negospodarno”. Moram reći da ni to naprosto nije točno jer se u raspravi upozorava na to kako se npr. akuzativ uz glagol (*čitan knjigu*) mijenja u genitiv ako se koji glagolski oblik preobliči u glagolsku imenicu (*čitanje knjige*), a da su npr. za razliku od genitivnih “instrumentalni aktanti [su] u načelu i aktanti imenica i aktanti glagola od kojih su imenice izvedene, usp. *baviti se politikom* i *bavljenje politikom* (Hrvatska skladnja, str. 48).

9. Svoje mišljenje o terminologiji u mojoj knjizi Katičić sada prilično ublažava, pa više ne govori o “zoološkom vrtu terminološke egzotike”, nego priziva latinsko umovanje o ukusima. Sada međutim tvrdi da se razmećem učenošću zato što npr. rabim termin *relativizator* (a ne *odnosnik*, kako bi htio Babić, ili *odnosna riječ*, kako mi sada predlaže Katičić). Nije međutim riječ ni o razmetanju ni o slijepom povodanju za generativistima (što mi također predbacuje), nego o tome da taj i slične termine upotrebljavam zato što mi se čini(lo) da su mi (bili) potrebni. Termin relativizator bio mi je npr. potreban jer znači “onaj koji relativizira, tj. koji stavlja u odnos”. *Odnosnik* je novotvorenica koja nema nikakve tradicije niti ima ikakva određena značenja (može značiti i “onaj koji je u odnosu” i “onaj koji se odnosi” i “onaj kojim se uspostavlja odnos” itd.), a *odnosna riječ* prije je riječ koja se na što odnosi nego riječ koja (što) stavlja u odnos.

10. Pri kraju svoga napisa Katičić mi impunitira kako mislim da sam, pišući svojedobno o njegovoj *Sintaksi*, “stekao pravo da sada bude[m] nedodirljiv za moje kritičke primjedbe i metodološke zamjerke njegovoj knjizi”. O tome međutim nema ni govora. Katičić o mojoj knjizi može pisati što hoće, gdje hoće i koliko hoće (uostalom kao i ja o njegovoj), ali mi nema razloga (pa ni prava) prigovarati što sam informirao i/ili podsjetio čitatelje na činjenicu da sam o nekim pitanjima kojih se dotiče u svojoj ocjeni pisao prikazujući njegovu *Sintaksu*. Mislio sam naime da će čitatelji odnosno stručna javnost dobiti potpuniju sliku i o ovom našem dopisivanju i o njegovu predmetu ako uzmu u obzir i moj prikaz. A što se samoga toga prikaza tiče, moram reći da nisam ni znao “kako sam prije dosta godina u nekoliko prilika pokazao temelj-

no nerazumijevanje nekih strana moje (tj. Katičićeve) *Sintakse*”. O toj knjizi nisam naime nigdje ništa drugo ni govorio ni pokazivao osim onoga što sam javno napisao (usp. *Jezik*, XXXVI, br. 1-2) pa molim Katičića da me, unatoč poodmaklu vremenu, obavijesti u čemu se sastoji to moje “temeljno nerazumijevanje”.

I za kraj još samo ovo: sudeći prema onome što je napisao u svome “utuku” *Nije prikaz nego ocjena* nisam baš siguran da je prof. Katičić najpoznavaniji da me podsjeća na red i dobre običaje.

Ivo Pranjković

UREDNIŠTVU ČASOPISA JEZIK!

Z hvaljujem vam što ste, tražeći kako ćete najispravnije izaći na kraj s polemikom koju je Ivo Pranjković pokrenuo u vezi s mojom ocjenom njegove *Hrvatske skladnje*, ovaj njegov odgovor poslali i meni da vam kažem kako ja stojim prema tomu. O znanstvenim pitanjima koja su pokrenuta u toj polemici rečeno je već sve što se imalo reći. Nastavak joj je stoga slabo zanimljiv. A da biste razumjeli kako ja stojim prema eventualnom odgovaranju na ovaj drugi Pranjkovićev utuk, moram vam predočiti kako on tu postupa.

Najprije je ispisao i poredao jedan uz drugi moje negativne sudove, a argumente kojima su potkrijepljeni ostavio je u mojim tekstovima. Time želi u čitatelja pobuditi dojam kao da je zasut neargumentiranim negativnim sudovima. A onda te sudove proglašava argumentima i kaže da su klimavi, onakvi za kakvima se poseže kad nema boljih.

Dalje razlaže po točkama. Pri tome ne kazuje ništa nova, tek to da ostaje pri svojem bez obzira na moje argumente. Uz to me nastoji prikazati čitateljima u lošem svjetlu.

Istina je da je on u svojem prilogu o imenskim valencijama tu i tamo spominjao i suodnos između imenskih i glagolskih valencija, ali ja cijenim da je sav opis trebalo zasnovati upravo na tome i kritiziram što nije učinjeno tako.

Na moj poziv da napokon prestane zamarati stručnu javnost svojom alergijom na profesora Babića odgovara tako da iznosi sve točke u kojima se s njim ne slaže. U svakoj pojedinoj od njih on može imati pravo ili ne imati, ja se s njime mogu složiti ili ne mogu, ali to s predmetom

što ne može ostaviti to po strani i kad uopće nije predmet rasprave pokazuje koliko je alergičan.

Postavlja mi i izravna pitanja, a na sva može i sam lako naći odgovore. Pristup metodološkoj razini koju smo stekli i razvili u "Lászlovoj školi" zagrađuje svojim studentima i drugim mlađim jezikoslovcima time što je sam ne dostiže i njih ne upućuje da je dostignu, nego im stvara krivi dojam kao da se dobro može i bez toga. O mojoj *Sintaksi* osim što je pisao u *Jeziku* govorio je na sastanku Lingvističkoga kruga pokazujući i tamo temeljno nerazumijevanje nekih njezinih strana. Pokazivao ga je, dakako, i u kolegijalnim razgovorima. A na pitanje gdje je upravo dokazano da je zamišljanje sintakse po razinama jedinica neodrživo odgovorio sam svima koji se u nas time žele baviti, pa tako i Ivi Pranjkoviću, u rubrici "Iz svjetske lingvistike" u časopisu *Suvremena lingvistika*, 10, str. 23 još davne godine 1974. To je sve što očigledno, što poznato, pa odgovori na ta pitanja nikoga ne mogu zanimati.

Pišući o bezvezničkim zavisnim rečenicama u ruskim gramatikama izvnuo je pitanje na glavu. Prigovara mi što se pozivam na ono što autori pišu o zavisno složenim rečenicama, a ne na ono što pišu o bezvezničkim. No pišući o zavisno složenima oni kažu da one, usuprot onomu što bi Pranjković htio, nikako ne mogu biti bezvezničke. On pak govori da mogu. To ja kritiziram u Pranjkovićevoj metodi i u tome se ruski autori slažu sa mnom, a ne s Pranjkovićem. Drugo je pak ako je koji ruski autor i na istoj stramputici s njime. Citiram dakle ono što tu citirati treba. Jer ne radi se o onome, o čem bi Pranjković htio da se radi, o tome, naime, da li u sintaksi treba opisivati odnose unutar bezveznički složenih rečenica. To ja njemu ne osporavam. Tek su ti odnosi značenjski i po tome pripadaju pretežito semantici, a sintaksa ih može izostaviti, kako sam učinio ja u svojoj knjizi, jer se negdje mora odrezati, a može se taj dio semantike, jer je usko vezan uz sintaksu, i uključiti u njezin opis, kako to čine ruski autori, ali, dakako, ne kao opis zavisno složenih rečenica. To je onda opis semantičkih, a ne gramatičkih odnosa.

Tu ja pak ne mislim drugo nego npr. Valgina, koja veli da rečenica *Postalo mi je zagušljivo, izašao sam na balkon* i kraj očitoga uzročnog značenja nije zavisno složena rečenica, za razliku od *Budući da mi je postalo zagušljivo, izašao*

sam na balkon, koja to jest. To što ona u drugom jednom poglavlju opširno obrađuje takve značenjske odnose, ne mijenja na tome ništa. Što ona pak pri tome govori o "rečenicama sa strukturalno uvjetovanim dijelovima", i o drugima kojih dijelovi to nisu, također ne mijenja ništa na stvari. Strukturalna uvjetovanost nije isključivo obilježje sintakse, nje ima i u semantici. A ni to što je taj pristup potpuno analogan Pranjkovićevu pri proučavanju hrvatskog jezika ne može njemu biti nikakav argument u ovoj raspravi. Taj mu pristup ja nisam kritizirao, nego samo to što pri tome govori o bezvezničkim zavisno složenim rečenicama.

No dosta o tome. Doista ne znam je li Pranjković tu "uhvaćen u laži", kako on veli. Ali ako nije, onda je pokazao da ne razumije pitanje o kojem se hoće sporiti. Sve je to postalo nezanimljivo i ja sa sugovornikom koji se u sporenju služi takvom metodom nisam spreman nastaviti razgovor. A on neka o tome piše i objavljuje što i gdje hoće. Dovoljno je već jasno pokazao da nema više reći išta relevantnoga.

S kolegijalnim poštovanjem i srdačnim pozdravima

Radoslav Katičić

BEZVEZNIČKE REČENICE

Budući da se Ivo Pranjković u odgovoru Katičiću osvrće i na moje grijehe, trebao bih mu odgovoriti, ali to ostavljam za drugu priliku (za knjigu *Jezikoslovna prenja*, koja će izaći u nakladi Školskih novina), ali moram reći nekoliko riječi kao urednik jer sam odgovoran za ono što se u *Jeziku* objavljuje i kako se objavljuje.

Kad sam se složio da se objavi prvi Pranjkovićev odgovor, nisam očekivao da će njegovo pisanje pridonijeti kakvom razjašnjenju, nego samo da će biti poticaj R. Katičiću da on razjasni neke pojmove, kako se po mojem mišljenju i dogodilo. I sada kad opet objavljujemo Pranjkovićev osvrt, činimo to samo zato da ne bi mogao reći da mu ne damo do riječi i da pokažemo kao mu nije do istine nego da po svaku cijenu pokaže kako je on u pravu.

Pranjkovićeva igra s ruskim gramatikama zaista je igra koja je providna već i zato što mu nikako dvadesetak ruskih gramatika ne može